

ZDRAVÍ A ČESKÁ FRAZEOLOGIE (KDO JE ZDRAVÝ JAKO ŘÍPA A MÁ PEVNÉ ZDRAVÍ?)

Ivana KOLÁŘOVÁ

Abstrakt: *V příspěvku chceme ukázat jeden jazykový aspekt výskytu slov zdraví (podstatné jméno) a zdravý (přídavné jméno): sledujeme jejich uplatnění ve frazeologických spojeních. Zaměříme se na přirovnání typu zdravý jako řípa, zdravý jako ryba, zdravý jako buk a frazeologická spojení přídavné jméno + zdraví: železné zdraví, pevné zdraví, robustní zdraví, nebo naopak nalomené zdraví, podlomené zdraví, chatrné zdraví. Pokusíme se vysledovat četnost výskytu těchto frazeologických výrazů v textech současné češtiny v Českém národním korpusu SYN, tvořeném 500 miliony slov a slovních tvarů, a ukázat tematickou náplň textů, v nichž se tyto frazeologismy vyskytují, tj. např. zda a do jaké míry především publicistické texty vypovídají o vlivu různých životních podmínek na zdraví, o předávání zkušeností s upevňováním zdraví, o potřebě prosazovat zdravý životní styl apod. Pokusíme se též zamyslet nad tím, jak mohou být frazeologické výrazy se slovy zdraví i zdravý využity ve školské praxi při naplňování cílů v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.*

Klíčová slova: *zdraví a frazeologie, český jazyk, člověk a zdraví, slovní zásoba a výchova ke zdraví*

Mají-li si žáci osvojit schopnost komunikovat o zdraví v různých souvislostech, vyjadřovat vlastní názory na problematiku zdraví, jak to vyžaduje Rámcový vzdělávacího program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví (v předmětech výchova ke zdraví a tělesná výchova, srov. RVP ZV, 2007: 72 n.), předpokládá to také rozvoj vyjadřovacích schopností, tj. promítnutí tematiky „zdraví“ do vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace a předmětu český jazyk a literatura. Důležitou úlohu hraje např. četba: N. Siegllová (2008) ukázala, jak může četba vhodně volených literárních děl přispět k osvojení potřebných poznatků a dovedností v rámci tematických okruhů výchovy ke zdraví. Četba je současně považována za důležitý prostředek rozvíjení slovní zásoby a vyjadřovacích schopností. V jazykové výuce předmětu český jazyk a literatura se jako další možnost obohacování slovní zásoby nabízí využití frazeologie – ustálených slovních spojení s obrazným významem. Patří k nim přirovnání s přídavným jménem *zdravý*, přirovnávající vlastnost člověka *být zdravý* zpravidla

k vlastnosti rostliny (*zdravý jako řípa/buk/dub...*) nebo zvířete (*zdravý jako ryba/rybička/rys*) a ustálená spojení podstatného jména *zdraví* s metaforicky užitým přídavným jménem (*pevné zdraví, podlomené zdraví*). Seznámení se s frazeologií žákům nejen rozšíří slovní zásobu, ale také ukáže bohatství mateřského jazyka a jeho kulturní dědictví.

Autorky diplomových prací ukázaly, že děti citlivě vnímají frazeologii a význam frazeologizovaných výrazů již na 1. stupni ZŠ. Již do učebnic českého jazyka pro 1. stupně ZŠ jsou zařazena cvičení, v nichž děti mají např. vysvětlit význam přirovnání, rčení: autorky diplomových prací uvedly řadu příkladů z učebnic nakladatelství Alter – *Český jazyk 3¹*, Scientia – *Čeština s maňáskem Hláškem 2²*; *Čeština s maňáskem Hláškem 3³*; Nová škola – *Český jazyk 3* apod. Také v učebnicích českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ se objevuje několik cvičení věnovaných speciálně frazeologii (*Čeština hravě 6: 34–37*;⁴ *Čeština hravě 9: 5*).

Ukazuje se tedy, že frazeologie, zejména přísloví a přirovnání, nestojí stranou zájmu autorů učebnic; kromě nich může učitel využít další zdroje – slovníky frazeologie (viz podrobné údaje v seznamu literatury), excerpty z umělecké literatury nebo z publicistických textů a texty Českého národního korpusu, které mohou dát podněty pro výběr konkrétních literárních nebo publicistických textů. Český národní korpus SYN je tvořen 500 miliony slov a slovních tvarů a obsahuje elektronické verze současných psaných textů převážně publicistických (více než 390 milionů slov), beletristických (asi 55 milionů slov) a odborných (asi 50 milionů slov), mnohem méně jsou zastoupeny literatura faktu, administrativní texty, poezie, písňové texty apod.⁵ V tomto elektronickém korpusu jsme vyhledali přirovnání s přídavným jménem *zdravý* a spojení metaforicky užitého přídavného jména s podstatným jménem *zdraví*.

Ve frazeologických slovnících, které jsme měli k dispozici, jsou zařazena přirovnání. *zdravý jako/jak + prostředek přirovnání / označení toho, k čemu je vlastnost zdravý přirovnávána (seřazeno abecedně podle názvu skutečnosti, k jejímuž charakteru je vlastnost zdravý přirovnávána): zdravý jako buk, zdravý jako dub, zdravý jako hřib, zdravý jako Jura, zdravý jako křen, zdravý jako lípa, zdravý jako ryba, zdravý jako rybička, zdravý jako rys, zdravý jako řimbaba, zdravý jako řimbuch, zdravý jako řepa/řípa* (Slovník české frazeologie a idiomatiky, Přirovnání: 459 – dále cit. jako SČFI). Kromě toho jsou k těmto přirovnáním připojena další neobsahující přímo přídavné jméno *zdravý*, ale charakterizující podobu nebo stav související se zdravím: (*být*) jako tuřín, (*být*) jako ze železa, holka jako lusk, kluk jako tambor.

V korpusu SYN byla nalezena následující přirovnání (řazeno podle frekvence výskytu):

¹ Žáci mají vysvětlit např. význam přirovnání hebký jako plyš, bystrý jako rys, doplnit vhodné slovo do přirovnání *hbitý jako*, *mrštný jako ...*

² Žáci mají např. vysvětlit význam rčení *Pavel vzal do zaječích; Radek vzal nohy na ramena*. apod.

³ Žáci mají vysvětlit význam rčení: *Jsem z toho jelen; Udělali kozla zahradníkem* (s. 41); přirovnání *Kouká jako tele na nová vrata* (s. 41), *MLčel jako pařez* (s. 67), přísloví: *Kam nechodí slunce, tam chodí lékař* (s. 86), popř. mají vyhledat přísloví nebo rčení, které se nejlépe hodí k článku, např. *Kdo šetří, má za tři; Bylo ho slyše na sto honů*. apod. (O uplatnění různých frazeologických spojení v učebnicích českého jazyka pro základní školy detailně viz Z. Kolářová, 2003: 35–54; Dopitová, 2004: 29–69).

⁴ Žáci mají za úkol opravit „popletená přísloví“, např. *Kdo jiněmu jámu kopá, vyhraje; Co oko nevidí, neuteče; Kdo nic nemá, nesmí do lesa*; apod. a současně vysvětlit jejich význam; v dalším cvičení jsou využita přísloví se zájmeny: žáci mají doplnit správné zájmeno do věty, např. *Nehas, co nepálí; Co je v domě, není pro*, v jiném textu mají doplnit správné číslovky: *Sbal si svých švestek; Kdo rychle dává, dává*.

⁵ Kromě toho jsou k dispozici korpusy tvořeny 500 000–1 000 000 slov a slovních tvarů – korpus textů starší češtiny DIAKORP, korpus soukromé korespondence KSK dopisy a 3 korpusy mluvených textů: Pražský mluvený korpus, Brněnský mluvený korpus a ORAL 2006 (Bližší informace viz <http://ucnk.ff.cuni.cz/>).

Tabulka 1

Frazeologismus	počet v korpusu SYN	Frazeologismus	počet v korpusu SYN
zdravý jako řípa	95	zdravý jako kanár	1
zdravý jako rybička	33	zdravý jako křen	1
zdravý jako ryba	21	zdravý jako kůň	1
zdravý jako buk	17	zdravý jako kůzlata	1
zdravý jako tuřín	7	zdravý jako lípa	1
zdravý jako dub	4	zdravý jako medvěd zjara	1
zdravý jako rys	3	zdravý jako Pepek námořník	1
zdravý jako řepa	3	zdravý jako řimbaba	1
zdráv jako putštok	1	zdravý jako řimbuch	1
zdráva jako Panenka Maria	1	zdravý jako řimdědek	1
zdravý jako blb	1	zdravý jako skála	1
zdravý jako Bondy	1	zdravý jako sportsmen	1
zdravý jako býk	1	zdravý jako vepř	1
zdravý jako hřib	1	zdravý jako turek	1
zdravý jako hřібky	1	zdravý jako zvon	1
zdravý jako jarní řepa	1	zdravý, jak se patří	1
zdravý jako Jura	1		

Texty půlmiliardového korpusu tedy ukazují, že ačkoliv existují i jiná přirovnání se slovem *zdravý* než přirovnání „tradiční“ lidová, autoři uměleckých i publicistických textů častěji využívají stále přirovnání lidová. O tom svědčí jednoznačná převaha frazeologismů *zdravý jako řípa*, *zdravý jako ryba*, *zdravý jako rybička*, *zdravý jako buk* i skutečnost, že pouze 8 spojení s přídavným jménem *zdravý* z celkového počtu 33 (tj. 24 %) se v našich textech objevilo častěji než 1x. Nejvíce frekventovaná přirovnání mají vysoký výskyt v textech uměleckých (*zdravý jako řípa* – 32, *zdravý jako rybička* – 16, *zdravý jako ryba* – 9, *zdravý jako buk* – 7), nejvíce dokladů pochází z textů publicistických (*zdravý jako řípa* – 56, *zdravý jako rybička* – 12, *zdravý jako ryba* – 11, *zdravý jako buk* – 9), to je ale pravděpodobně dáno jednoznačnou převahou publicistiky v korpusu SYN. Uvedená přirovnání se uplatňují jak v textech spisovných, tak textech nespisovných, popř. hovorových, objevují se gramatické varianty přídavného jména *zdráv*, *zdravý* i *zdravej* (a to nejen v uměleckých textech, ale i v publicistice). Tradiční přirovnání již ani v publicistických textech nepůsobí jako prostředek tzv. „ozvláštnění textu“ (aktualizace vyjádření), pro tento účel jsou využívána spíše přirovnání méně frekventovaná až ojediněle se vyskytující: ta často nepatří k tradičním lidovým, naopak mohou být i výsledkem individuální tvořivosti autora, bývají jako prostředkem humoru a jazykové hry (srov. *zdravý jako řimbaba* – *zdravý jako řimdědek*):

- *I jindy se zdálo, že má výrazný zájem, aby obě pohlaví byla spravedlivě podělena. Tak například zkoumal, zda lidé **zdraví jako řimbaba** mohou být zároveň **zdraví jako řimdědek** (umělecký text – z knihy L. Rostena Pan Kaplan má třídu rád)*
- *...paní Slávku hodně pozdravuj a že jí přeju z celého srdce, aby byla **zdravá jako turek**. (úryvek z korespondence F. Halase)*

- *Tak, teď po Felixovi se pěkně léčit, prosím, a být zdravá jako kanár, až se vrátím.* (úryvek z korespondence K. Čapka)
- *Ona však byla zdravá a silná jako medvěd zjara.* (umělecký text)
- *Když bude pečlivě sledovat teplotu a čas, může si v horkých pramenech uvařit špenát, že bude zdravý jak Pepek námořník.* (umělecký text)
- *...za chvíli přijdou vnoučata, čiperná, zdravá jako hříbky.* (umělecký text)

V některých dokladech jsou tato přirovnání prostředkem humoru až výrazné ironie:

- *Divím se, že já jsme pořád zdravý jako blb.* (úryvek z knihy L. Vaculíka)
- *– Na kopci stojí kráva zdravá jako Bondy. Dožili jsme se časů jako ondy.* (písňový text)

V uměleckých textech se tato přirovnání objevují v dokladech z české literatury různých autorů z různé doby (K. Čapek, J. Voskovec + J. Werich, J. Trefulka, L. Vaculík, Z. Vrubová, J. Šebánek, J. Štětina, I. Diviš, V. Stiborová aj.) i v překladech cizojazyčné literatury (G. Meyring, A. Christie, R. Gordon, G. Orwell, W. Styron...), Publicistické texty s těmito výrazy pocházejí z denního tisku (Lidové noviny, Mladá fronta Dnes, Blesk, méně často Právo) i časopisů (nejčastěji Reflex, Respekt, Folk a Country, méně často Vlasta). Obrazná přirovnání se vztahují téměř výhradně ke zdraví člověka, výjimkou jsou komentáře ke zdraví zvířat (např. polemika o genetických zákrocích na zvířatech), o zdraví země se zpívá v textu známé písně bratří Nedvědů: *Pak bych měl naděj, že i příští jaro, bude má země zdravá jako buk;* v jednom z publicistických textů je *zdraví* (tj. zřejmě kvalita) hub je přirovnávána ke *zdraví buku*:

...protože i já toužím chvíli zůstat nad takovým zázrakem sedět, vychutnávat ticho ranního lesa, těšit se, jak je postupně budu vytahovat ze země, láskyplně ořezávat a že ty hříbečky budou zdravé jako buci (publicistický text)

Většinou se přirovnání objevují v textech charakterizujících zdraví konkrétní osoby, pouze několikrát jde o (často kritické) postižení obecné zkušenosti:

Není málo případů, že když nemocného nezastihne doma, ten se vyleká a jde hned druhý den na středisko a překvapenému lékaři oznámí, že už je zdravý jako řípa a těší se do práce. (publicistický text)

Řidiči zneužívají výsad invalidů. Se značkou invalidy za sklem auto jezdí zdraví lidé po pěší zóně a ohrožují chodce. Ač jsou zdraví jako řípa, pakují mnozí podnikatelé, ale i známé osobnosti na místech pro invalidy. (publicistický text)

Jak podvádějí pacienti, všichni víme. Házejí se marod, byt' jsou zdraví jako tuřín. Ženy prý nejčastěji stonají před Vánoce, když se peče cukroví. Muži ulehají na lože nejmě z jara, když začíná zahradníkův rok. (publicistický text)

*Autor také upozorňuje, že v knize nikdo nenajde zázračné recepty. „Já vám neslíbím, že budete-li jíst tak, jak je zde popsáno, zhubnete za 14 dní o 20 kilogramů, budete krásné až do sedmdesátky, **zdravé jako řípy a čiperné jako rybičky**.“* (publicistický text)

Zdravý jako tuřín. *K tuřínu přirovnávaly naše babičky každého zdravého a „udělaného“ chlapíka ještě v době, kdy se tato zelenina u nás běžně pěstovala a konzumovala.* (publicistický text)

Explicitně vyjádřené přirovnání *nemocný jako...* v žádném ze sledovaných slovníkových zdrojů uvedeno není. Objevuje se však řada přirovnání, které autoři *SČFI Přirovnání* chápou jako charakteristiku nemocného nebo nemocně vyhlížejícího člověka: *vypadá, jako by vstal z hrobu; vypadá, jako by utekl hrobníkovi z lopaty;*⁶ *vypadá, jako když má smrt na jazyku; jelvypadá, jako by vstal z mrtvých; vypadá jako živá mrtvola; vypadá jako stín; vypadá jako bez života; vypadá jako lazár; vypadá jako sedm drahých/hladových/ hubených let.* (SČFI Přirovnání: 435)

Z frazeologických spojení přídavné jméno + slovo zdraví: se ve sledovaných slovnících objevily: *chatrné zdraví* („nevalný fyzický zdravotní stav, stále hrozící vypuknutím nemoci, nebo přímo nemoc trvalejšího charakteru“; SČFI Výrazy neslovesné: 394); *podkopané/podlomené zdraví* („fyzický zdravotní stav porušený následkem špatné životosprávy, rizikového povolání, velkých útrap apod.“; SČFI Výrazy neslovesné: 394); *pevné/ocelové/železné zdraví* („velmi dobrý zdravotní stav vyznačující se velkou odolností vůči nemocem“; SČFI Výrazy neslovesné: 394)

V korpusu SYN se objevuje více frazeologismů tohoto typu s významem negativním:

Tabulka 2

Frazeologismus	počet v korpusu SYN	Frazeologismus	počet v korpusu SYN
podlomené zdraví	228	vetché zdraví	1
chatrné zdraví	200	bídne zdraví	1
křehké zdraví	68	vrtkavé zdraví	1
nalomené zdraví	15	zhuntované zdraví	1
pochroumané zdraví	15	zlomené zdraví	1
otřesené zdraví	10	podkopané zdraví	1
chabé zdraví	10	zdevastované zdraví	1
chátrající zdraví	5	pošramocené zdraví	1
vratké zdraví	3	nahlované zdraví	1
nakřáplé zdraví	2	podryté zdraví	1
zchátralé zdraví	2		

⁶ Frazeologismus *Utekl hrobníkovi z lopaty*. znamená spíše, že jedinec, kterého se to týká, se nečekaně uzdravil, zotavil z těžkého zranění, z těžké nemoci.

Tabulka 3

Frazeologismus	počet v korpusu SYN	Frazeologismus	počet v korpusu SYN
pevné zdraví	315	upevněné zdraví	2
železné zdraví	44	nezlomné zdraví	2
robustní zdraví	6	bronzové zdraví	1
ocelové zdraví	2	zemité zdraví	1
sladké zdraví	2		

Počty dokladů v tabulkách 2 a 3 ukazují značné rozdíly v četnosti výskytu jednotlivých frazeologismů: 18 (60 % z 30) se vyskytlo více než 1x, což je výrazně více než u přísloví. U některých frazeologismů přídavné jméno + zdraví je zřejmá převaha výskytu v textech s určitou tematikou, což nebylo patrné u přirovnání. O *podlomeném zdraví* se píše převážně v publicistických textech (199 dokladů z celkového počtu) – podobně jako o vlastnostech *zdravý jako řípa*, *zdravý jako ryba* apod. – v časopisech Reflex, Respekt, v denících Lidové noviny, Mladá fronta Dnes, Blesk, méně Cinema, Filmový přehled. Často je *podlomené zdraví* líčeno jako o následek těžkých podmínek – pobytu v koncentračním táboře za 2. světové války, dlouhodobého věznění v 50. letech, a to ve vzpomínkách známých osobností, popř. i v recenzích uměleckých děl. Jako synonymum frazeologismu *podlomené zdraví*, charakterizujícího zhoršený zdravotní stav následkem těžkých podmínek, se objevuje též *nalomené zdraví*, méně často již výrazněji expresivní vyjádření *podryté zdraví* nebo *otřesené zdraví*, spíše ojedinělý je v textech s tímto tématem jinak frekventovaný frazeologismus *chatrné zdraví*.

Dalším tématem, v jehož souvislostech jsou užívána spojení *podlomené zdraví*, *nalomené zdraví* a více expresivní *podryté zdraví*, *zhutované zdraví*, méně často *chabé zdraví*, *chatrné zdraví*, je sport: texty hovoří o zdravotních problémech vzniklých následkem dlouhodobějšího provozování vrcholového sportu. Je však také vyzdvihována schopnost sportovců překonat *podryté zdraví*, popř. *pochroumané zdraví*, *nakřáplé zdraví*, a dosáhnout dobrých výsledků (několikrát jsou uváděna např. jména hokejisty Maria Lemieuxe, atletek Sanchezové, Rubinové i dalších). Stranou pozornosti jako osoby postižené *podlomeným*, *nalomeným* či *podrytým zdravím* nezůstávají ani politici – nejčastěji je to bývalý prezident V. Havel, bývalý ruský prezident Boris Jelcin (v souvislosti s ním jsou užívány všechny již uvedené frazeologismy i další – *chabé zdraví*, *podkopané zdraví*, *vrátké zdraví*, *vetché zdraví*). *Chatrné zdraví* se objevuje v encyklopedických textech souvislosti s významnými osobnostmi z historie (Václav II., Jack London, Terezie Měchurová – manželka F. Palackého) i ze současnosti (sportovci, politici).

Vzhledem k tomu, že výskyt výše uvedených frazeologismů převažuje v publicistice, se může jevit jako překvapivé, že frazeologismy s negativním významem se spíše ojediněle objevují v textech vypovídajících o poškozeném (*podlomeném*, *nalomeném* ...) zdraví v důsledku závislosti: pití alkoholu, užívání drog, užívání anabolik, nebo přepracování (u hudebníků). Stejně tak spíše ojedinělé bylo upozornění na rizika spojená s výkonem některých povolání – hornického, popř. obavy z nedostatečné péče o zdraví u běžné:

- *Odstrčení a bez perspektivy se pak cítí mnozí havíři, lidé s často **podlomeným zdravím**, kteří potřebují pořádný kus odvahy k tomu, aby svůj život nasměřovali jinak.*
- *Lidé jsou pod vlivem pokroků medicíny přesvědčeni, že **pochroumané zdraví** lze jednoduše opravit jako pochroumaný automobil.*

Nejfrekventovanější frazeologismus se slovem *zdraví* s pozitivním významem – *pevné zdraví* – se vyskytuje nejčastěji v publicistických textech, v různých blahopřáních při příležitosti životního jubilea (autory blahopřání jsou členové rodiny často explicitně pojmenovaní, kolegové ze zaměstnání, veřejnost – jde-li o významnou osobnost, např. opět bývalého prezidenta V. Havla, současného prezidenta V. Klause, významného sportovce...), v novoročních blahopřáních. *Pevné zdraví* se však častěji objevuje i v textech o potřebě zlepšování zdravotního stavu dětí, o vlivu zdravé stravy na upevňování zdraví (objevují se např. i názory, že k pevnému zdraví přispívá víno), o potřebě rozvíjení výchovy ke zdraví:

- *Jediným lékem je výchova mladé generace **k pevnému zdraví a pevnějšímu charakteru**.*
- *Určitou roli hrají i výchovné kampaně ve sdělovacích prostředcích, školách a zdravotnických zařízeních, které vychovávají občany k zdravotnické osvětě. (...) **Vhodná strava je základem pevného zdraví**.*
- *Potvrdilo se, že **pevnější zdraví** garantuje omezení příjmu živočišných tuků a soli, nekouření a více pohybu.*

Nechybí již ani kritika kampaní farmaceutických společností, které slibují rychlé a snadné nabytí *pevného zdraví* užíváním jejich výrobků. Ojedinele je frazeologismem *pevné zdraví* – *nepevné zdraví* hodnocen stav ekonomiky.

O *železném zdraví* se hovoří v publicistických textech, ve kterých autor vyjadřuje obdiv dlouhověkosti, informuje-li např. o oslavě 100. i vyšších narozenin, v nichž obdivuje výkony sportovců. Za aktualizaci tohoto běžně užívaného frazeologického spojení *železné zdraví* lze považovat spojení *bronzové zdraví*, užití v individuálním přání: *Jo, a železné nebo aspoň bronzové zdraví a hodně lásky*; popř. též *ocelové zdraví*. Zajímavé je užití výrazně expresivních frazeologických spojení *zemité zdraví* a *robustní zdraví*: *zemité zdraví* je užití v encyklopedickém textu v úvahách o symbolice červené barvy: červená barva je podle autora právě symbolem zemitého zdraví. *Robustní zdraví* je zmiňováno překvapivě především v kritikách knižních a uměleckých děl ve spojení s hodnocením určité literární nebo filmové postavy nebo pojetí této postavy, v němž právě projevy robustního zdraví hrají důležitou roli. V jednom případě je vlastnost robustního zdraví přisuzována americké ekonomice.

Texty půlmiliardového korpusu současných textů SYN ukazují, že pro užití ve výuce se jako vhodné mohou jevit texty týkající se zdraví sportovců, texty o způsobech upevňování zdraví, texty vypovídající o pevné vůli při překonávání zdravotních obtíží

(současně však může vyvstat otázka o potřebě zvažovat míru *sportovního zatížení*, aby *naopak nevedla ke zdravotním obtížím*). *Texty o podlomeném, nalomeném zdraví* v důsledku náročných podmínek (např. nespravedlivého věznění) nabízejí možnost spojení nejen výuky českého jazyka a výchovy ke zdraví, ale též využít souvislosti těchto předmětů s předměty vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*. Co se týká českého jazyka a využití frazeologie, ne vždy poskytují učebnice dostatek jazykového materiálu. Záleží tedy na učiteli, jak využije v současné době zejména možnosti využití přístupu k různým typům textů včetně elektronických zdrojů a jak z nich dokáže vhodně texty účelně vybírat.

HEALTH IN CZECH PHRASEOLOGY: WHO IS HEALTHY AS A HORSE AND WHO HAS ROBUST HEALTH?

Abstract: This contribution aspires to show one linguistic aspect of two words: health (a noun) and healthy (an adjective), namely their occurrence and usage in phraseological expressions. We will focus on comparisons such as healthy as a beet, healthy as a fish, healthy as a beech, and phraseological units adjective + health, like iron health, strong health, robust health, or conversely damaged health, broken health, poor health. We will attempt to determine the frequency of these phraseological connections in contemporary Czech writings within the Czech National Corpus called SYN, which comprises 500 million words and their variations, and we will consider the subject matter of the texts that contain these phraseologisms, for example if, and to what extent, primarily publications inform about the impact of various living conditions on one's health, about the sharing of health-oriented experiences, about the need to promote a healthy lifestyle, etc. We will also try to contemplate the ways of using phraseological expressions with the words health and healthy in scholastic practice intended to meet the objectives of the General Educational Program for Basic Education.

Keywords: Health and related phraseology, Czech language, human health, vocabulary, health education.